

Curtea Supremă de Justiție
DECIZIE

28 ianuarie 2020

mun. Chișinău

Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție
în componență:

Președinte Iurie Diaconu,
Judecători Liliana Catan, Ion Guzun, Dumitru Mardari,
Nicolae Craiu,

a judecat în ședința de judecată, fără citarea părților la proces, recursul ordinar, procurorul în Procuratura de circumscripție Chișinău, Radu Săli, împotriva sentinței Judecătoriei Ungheni din 28 iunie 2018 și deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 20 septembrie 2019, în privința inculpaților

Cojocaru Varvara XXXXXX;

Cojocaru Gheorghe XXXXXX.

<i>instanța de fond:</i>	<i>Termenul de examinare,</i> <i>10.01.2017 – 28.06.2018,</i>
<i>instanța de apel:</i>	<i>20.07.2018 – 20.09.2019,</i>
<i>instanța de recurs:</i>	<i>05.12.2019 – 28.01.2020.</i>

Asupra recursului menționat, Colegiul penal lărgit,

C O N S T A T Ă :

1. Prin sentința Judecătoriei Ungheni din 28 iunie 2018, Cojocaru Varvara și Cojocaru Gheorghe au fost achitați de sub învinuirea săvârșirii infracțiunii prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal, pe motiv că *fapta nu întrunește elementele infracțiunii.*

2. Instanța de fond a constatat că inculpații Cojocaru V. și Cojocaru G. se învinuiesc că în perioada decembrie 2012 - ianuarie 2013 acționând împreună și de comun acord cu Nedelco V., aflându-se în XXXXXX, XXXXXX, urmărind scopul exploatării comerciale prin muncă forțată a mai multor persoane, prin înșelăciune, sub pretextul angajării la un loc de muncă în agricultură cu un salariu bine plătit, i-a recrutat pe Oprea V., Ciocan N., Gori V. și Vornicescu I., cu consimțământul acestora.

Tot în perioada indicată de timp, Cojocaru V. și Cojocaru G., care acționau împreună și de comun acord cu Nedelco V., continuând realizarea intențiilor infracționale comune, obținând prin înșelăciune consimțământul lui Oprea V., Ciocan N., Gori V. și Vornicescu I. de a fi angajați în câmpul muncii, în domeniul agriculturii cu un salariu bine plătit, a organizat transportarea persoanelor menționate în țara de destinație, în regiunea Lipețk, Federația Rusă.

Ajungând la locul de destinație, în regiunea Lipețk, Federația Rusă, Nedelco V., care acționa împreună și de comun acord cu Cojocaru V. și Cojocaru G., sub pretextul perfectării unui contract de muncă, fără a respecta prevederile legale de angajare a persoanelor în câmpul muncii, a sechestrat actele de identitate ale lui Oprea V., Ciocan N., Gori V. și Vornicescu I., iar ulterior, abuzând de poziția de vulnerabilitate a victimelor, manifestată prin faptul aflării lor pe teritoriul altui stat, în lipsa actelor de identitate și a mijloacelor necesare pentru existență, prin înșelăciune, sub pretextul restituirii unei datorii a cărei mărime nu a fost stabilită în mod rezonabil, i-a supus pe ultimii exploatării prin muncă forțată, prin impunerea acestora de a presta diferite lucrări agricole, neachitându-le salariile promise.

Tot Cojocaru V. și Cojocaru G., aproximativ în perioada decembrie 2013 - ianuarie 2014, acționând împreună și de comun acord cu Nedelco V., aflându-se în XXXXXX, XXXXXX, urmărind scopul exploatării comerciale prin muncă forțată a mai multor persoane, prin înșelăciune, sub pretextul angajării la un loc de muncă în agricultură cu un salariu bine plătit, i-a recrutat pe Levița A., Cazacu R. și din XXXXXX, XXXXXX, l-a recrutat pe Sarivan I., cu consimțământul acestora.

Ulterior, în aceeași perioadă de timp, Cojocaru V. și Cojocaru G., care acționau împreună și de comun acord cu Nedelco V., continuând realizarea intențiilor infracționale comune, obținând prin înșelăciune consimțământul lui Levița A., Cazacu R. și Sarivan I. de a fi angajați în câmpul muncii în domeniul agriculturii, cu un salariu bine plătit, a organizat transportarea persoanelor menționate în țara de destinație, în regiunea Lipețk, Federația Rusă.

Ajungând la locul de destinație în regiunea Lipețk, Federația Rusă, Nedelco V., care acționa împreună și de comun acord cu Cojocaru V. și Cojocaru G., sub pretextul perfectării unui contract de muncă, fără a respecta prevederile legale de angajare a persoanelor în câmpul muncii, a sechestrat actele de identitate ale lui Levița A., Cazacu R. și Sarivan I., iar ulterior, abuzând de poziția de vulnerabilitate a victimelor, manifestată prin faptul aflării lor pe teritoriul altui stat, în lipsa actelor de identitate și mijloacelor necesare pentru existență, prin înșelăciune, sub pretextul restituirii unei datorii a cărei mărime nu a fost stabilită în mod rezonabil, i-a supus pe ultimii exploatării prin muncă forțată, prin impunerea acestora de a presta diferite lucrări agricole, neachitându-le salariile promise.

Tot Cojocaru V. și Cojocaru G., aproximativ în perioada septembrie 2014 - noiembrie 2014, acționând împreună și de comun acord cu Nedelco V., aflându-se în XXXXXX, XXXXXX, urmărind scopul exploatării comerciale prin muncă forțată a mai multor persoane, prin înșelăciune, sub pretextul angajării la un loc de muncă în agricultură cu un salariu bine plătit, i-a recrutat pe Franțuz I., Franțuz D., Franțuz I., Tersa P., Tiorsa V., cu consimțământul acestora aflându-se în s. XXXXXX, XXXXXX, l-a recrutat pe Mițu C., aflându-se în XXXXXX, XXXXXX, l-a recrutat pe Tabără I., aflându-se în XXXXXX, XXXXXX, l-a recrutat pe Dumitru M., aflându-se în XXXXXX, XXXXXX, l-a recrutat pe Luca I., cu consimțământul acestora și prin intermediul lui Cojocaru G., care se afla în XXXXXX, XXXXXX, l-a recrutat pe Panica S., cu consimțământul acestuia.

Ulterior, tot în perioada de timp indicată, Cojocaru V. și Cojocaru G., care acționau împreună și de comun acord cu Nedelco V., continuând realizarea intențiilor infracționale comune, obținând prin înșelăciune consimțământul lui Franțuz I., Franțuz D., Franțuz I., Tersa P., Tiorsa V., Panica S., Mițu C., Tabără I., Dumitru M., Luca I., de a fi angajați în câmpul muncii în domeniul agriculturii, cu un salariu bine plătit, a organizat transportarea persoanelor menționate în țara de destinație, în regiunea Lipețk, Federația Rusă.

Ajungând la locul de destinație în regiunea Lipețk, Federația Rusă, Nedelco V., care acționa împreună și de comun acord cu Cojocaru V. și Cojocaru G., sub pretextul perfectării unui contract de muncă, fără a respecta prevederile legale de angajare a persoanelor în câmpul muncii, a sechestrat actele de identitate ale lui Franțuz I., Franțuz D., Franțuz I., Tersa P., Tiorsa V., Panica S., Mițu C., Tabără I., Dumitru M., Luca I., iar ulterior, abuzând de poziția de vulnerabilitate a victimelor, manifestată prin faptul aflării lor pe teritoriul altui stat în lipsa actelor de identitate și mijloacelor necesare pentru existență, prin înșelăciune, sub pretextul restituirii unei datorii a cărei mărime nu a fost stabilită în mod rezonabil, i-a supus pe ultimii exploatării prin muncă forțată, prin impunerea acestora de a presta diferite lucrări agricole, neachitându-le salariile promise.

Instanța a reținut că, **vinovăția inculpaților în săvârșirea traficului de ființe umane**, adică recrutarea, transportarea, transferul și adăpostirea persoanelor, cu consimțământul acestora, în scop de exploatare prin muncă forțată, prin înșelăciune și abuz de poziție de vulnerabilitate, asupra mai multor persoane și de mai multe persoane, **nu a fost stabilită**, ei urmând a fi achitați de sub învinuirea săvârșirii infracțiunii prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal, pe motiv că **fapta nu întrunește elementele infracțiunii**.

Ori, în ordonanța de punere sub învinuire, organul de urmărire penală nu a desfășurat în detalii motivul – în ce constă **interesul material și personal** care ar fi dorit să-l obțină sau care l-au obținut inculpații în urma exploatării prin muncă forțată a părților vătămate și care este **prejudiciul considerabil cauzat de inculpați părților vătămate**, astfel că nu au fost stabilite elementele constitutive ale infracțiunii nici în instanța de judecată, **lipsind latura obiectivă și latura subiectivă a infracțiunii**.

Astfel, învinuirea se bazează pe presupunerea vinovăției inculpaților în săvârșirea infracțiunii de trafic de ființe umane, iar **divergențele** între probele

acuzării și apărării *nu au fost înlăturate nici în cadrul urmăririi penale, nici în ședința de judecată.*

Deci, nefiind stabilite probe incontestabile ale vinovăției inculpaților și, ținând cont de faptul că acuzarea se bazează pe probe contradictorii, divergențele nefiind înlăturate, că lipsesc probe care să dovedească latura obiectivă și latura subiectivă și, tratând toate contradicțiile și îndoielile în folosul acestora, urmează a fi pronunțată o sentință de achitare pe art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal, din motiv că *fapta nu întrunește elemente infracțiunii incriminate.*

3. Procurorul în Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, Corneliu Popescu, a declarat apel, solicitând casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri, prin care inculpații să fie condamnați în baza art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal la câte 7 ani închisoare fiecare, cu privarea de dreptul de a exercita orice activitate de plasare în câmpul muncii pe o perioadă de 5 ani, cu admiterea acțiunilor civile.

Apelantul a invocat că acuzarea, în susținerile verbale expuse după finisarea cercetării judecătorești, a atras atenția instanței la modul cum a fost comisă infracțiunea și la concluziile bazate pe probe, acestea fiind:

solicitarea de a merge la muncă a părților vătămate a parvenit de la Cojocaru V. și, în unele cazuri, Cojocaru G. și Nedelco V..;

fiind explicate condițiile de muncă, părților vătămate li se promitea de către inculpați transport, mâncare și cazare gratuită, precum și un salariu între 14.000 – 30.000 ruble pe lună pentru o muncă de normă și surplusuri pentru munca extra normă;

actele de identificare au fost ridicate de la părțile vătămate de Cojocaru V. și, cu 2-3 excepții în declarațiile părților vătămate, care au declarat că cunoșteau că actele erau la sovhoz și putea liber să le ridice;

practic toate părțile vătămate au comunicat că achitarea cu ei a fost făcută de Cojocaru V. și, că anume ea, le-a spus că trebuie să le rețină din salariul care, nicidecum nu a fost cel promis, plata pentru cazare și mâncare;

mai multe părți vătămate, inclusiv Franțuz D. și Franțuz I., au fost bătuți de fiul lui Cojocaru V. și paznicii de la sovhozul Agronom la indicația acesteia, fiind aplicată forța fizică și față de partea vătămată Luca I. Mai mult, au fost impuși să scrie recipise de datorii sub amenințarea că nu le va întoarce pașapoartele;

majoritatea părților vătămate au declarat că au pretenții materiale, deoarece nu li s-a achitat plata promisă, unii renunțând deoarece consideră că nu vor putea încasa nimic.

Prin sentința adoptată, instanța de fond constată că toată acuzarea se bazează pe presupuneri, acestea urmând a fi tratate în folosul inculpaților, că nu a existat careva *determinare la muncă forțată* și nu au fost stabilite ce foloase obțineau inculpații din munca părților vătămate.

Însă, instanța de fond nu a dat apreciere declarațiilor părților vătămate în parte, făcând o generalizare a tuturor declarațiilor luate în ansamblu și aliniată la declarațiile lui Cojocaru V. și Cojocaru G. Instanța a omis faptul că cauza a fost pornită numai după apelarea de către martorul Zlagovan V. la linia fierbinte a Centrului Trafic de Ființe Umane, deoarece fiii lui, Franțuz D. și Franțuz I., fiind în Federația Rusă, la îndemnul și sub *acoperișul* lui Cojocaru V., au fost bătuți de persoane determinate de ultima să o facă, nu puteau să-și primească actele, fiind

impuși de aceasta să scrie recipisă despre o careva datorie și determinați să lucreze pentru a o întoarce.

Mai mult, instanța de fond eronat tratează faptul că oamenii au lucrat și nu au fost remunerați cum li s-a promis ca pe o lipsă de interes material din partea inculpaților. Însă, infracțiunea de trafic, și anume, prin recrutarea părților vătămate a început în Republica Moldova prin înșelăciune, produsă la momentul când au fost promise condiții foarte avantajoase de muncă, inclusiv transport gratuit, cazare și mâncare, însă odată cu finisarea lucrului s-a stabilit că totul este cu bani și veniturile au fost net inferioare celor promise. Astfel că și munca prestată de părțile vătămate se consideră ca forțată și determinată de împrejurările promise și nu de cele reale stabilite.

Potrivit pct. 5.7. al Hotărârii Plenului CSJ nr. 37/2004, înșelăciunea constă în inducerea în eroare și păgubirea unei persoane prin prezentarea drept adevărate a unor fapte mincinoase sau inversate în scopul de a obține pentru sine sau pentru altcineva realizarea traficului de persoane. Înșelăciunea ca metodă de săvârșire a infracțiunii se poate manifesta atât prin acțiuni active, care constau în comunicarea informațiilor false despre anumite circumstanțe sau fapte, cât și prin inacțiuni care rezidă în ascunderea, tănuirea circumstanțelor sau faptelor reale (false promisiuni pentru un loc de muncă legal, tănuirea condițiilor adevărate în care victima va fi forțată să muncească etc.).

Totodată, conform raportului LASTRADA pe tema ”Traficul de ființe umane în scopul exploatării muncii forțate în Republica Moldova. Probleme și soluții”, Organizația Internațională a Muncii examinează înșelăciunea doar ca o cale spre munca forțată, dar înșelăciunea este adesea folosită și ca procedeu de ținere în situația de muncă forțată. De pildă, angajatorii deseori promit lucrătorilor agricoli să achite salariul după realizarea recoltei, iar constructorilor - după darea în exploatarea a obiectului, dar aceste promisiuni mai târziu nu sunt onorate. Ori, amenințarea și înșelăciunea în mare parte se aseamănă. Și una și alta sunt promisiuni verbale aplicate ca să-l impună pe om să accepte decizia convenabilă, să-și supună comportamentul lui. Însă înșelarea promite un beneficiu viitor, induce omul în eroare și creează iluzia liberei decizii, când amenințarea promite daună, provoacă frică și impune în mod brutal supunere. În definiția *muncii forțate* a OIM nu se spune nimic despre vulnerabilitatea victimei. Omul care a nimerit în situație de muncă forțată, în virtutea vulnerabilității sale, nu poate răspunde adecvat sau beneficia de protecția statului (situație dificilă de viață). Astfel, vulnerabilitatea victimei, care o face să se supună, constituie de asemenea un element al muncii forțate.

Referitor la procedeele influențării la etapa recrutării, se atestă că învinuții nu au aplicat constrângerea la etapa de recrutare sau transportare, de cele mai multe ori fiind aplicată înșelăciunea. În cazul când se propunea angajarea în cadrul pieței de muncă oficiale (construcții, agricultură, tăierea pădurii ș.a.), recrutorii niciodată nu mințeau privind sfera de muncă, deoarece ei aveau nevoie de oameni cu anumite deprinderi de muncă. Dar ei, de regulă, *înfloreau* descrierea condițiilor de muncă și trai, mărimea salariului, așa încât să-i ademenească cu perspectiva angajării în câmpul muncii. În procesul recrutării nimeni nu spunea că durata zilei de muncă va fi de 16-18 ore, că vor fi nevoiți să lucreze fără zile de odihnă, vor trăi

în încăperi nelocuibile, că vor economisi pe hrană și alte detalii mai puțin atractive despre viitorul loc de muncă și de trai.

Înșelăciunea privind achitarea salariului servește de asemenea ca un bun procedeu de ținere a lucrătorilor în situație de exploatare. Multe dintre victime la început cădeau de acord să plece la muncă pe 2-3 luni. Dar lucrând acest răstimp și neprimind salariul promis, iarăși și iarăși acceptau să mai lucreze. În final, primeau bani doar pentru drum și noi promisiuni. Or, toate acestea conduc la aceea că victimele se adresează la poliție abia peste un an sau doi.

Acuzarea nu este de acord cu concluzia instanței de fond despre nevinovăția inculpaților, instanța de apel urmând să reexamineze cazul și toate probele prezentate.

Ori, exploatarea prin muncă a unui om de către alt om este una dintre cele mai grave abateri de la legislația națională și internațională, fiind pedepsită în toate colțurile lumii cu cele mai aspre sancțiuni.

4. Potrivit deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 20 septembrie 2019, apelul a fost respins ca nefondat.

Instanța de apel a statuat că instanța de fond corect a stabilit circumstanțele de fapt și de drept și just a concluzionat că **acțiunile inculpaților nu întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii** incriminate, împrejurările date fiind constatate din probele administrate, apreciate cu respectarea prevederilor art. 101 Cod de procedură penală.

Astfel, nici una din **probele** administrate în cadrul urmăririi penale și cercetate în ședința instanței de fond și de apel **nu confirmă vina** inculpaților **în comiterea infracțiunii** imputate.

Deci, este justificată aprecierea instanței de fond raportată la prevederile art. 281 alin. (2) Cod de procedură penală, potrivit căreia, odată cu imputarea semnului calificativ *recrutarea, transportarea, transferul și adăpostirea persoanelor, cu consimțământul acestora, în scop de exploatare prin muncă forțată, prin înșelăciune și abuz de poziție de vulnerabilitate, asupra mai multor persoane și de mai multe persoane*, organul de urmărire penală trebuia să stabilească motivul, adică **interesul material sau personal și care este prejudiciul cauzat în urma neachitării salariilor** promise părților vătămate, să stabilească cine urma să achite acel salariu și să-l descrie în conținutul ordonanței, ca învinuții să aibă posibilitatea de a cunoaște și de a se apăra de învinuirea incriminată prin prezentarea, după caz, a probelor apărării.

Totodată, **nu pot fi reținute ca probe care demonstrează vinovăția inculpaților în comiterea infracțiunii imputate nici procesele-verbale ale acțiunilor procesuale, invocate de apelant, deoarece nici una din ele nu indică direct sau indirect că faptele acestora întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii imputate.**

Mai mult, din analiza prevederilor legale, instanța de judecată a stabilit că **din probele administrate rezultă cu certitudine lipsa faptelor imputate de acuzare inculpaților.**

Ori, se atestă că nu au fost prezentate probe că **fapta inculpaților constituie infracțiunea incriminată**, iar în ședința instanței de apel acuzarea nu demonstrat **vinovăția acestora în săvârșirea infracțiunii prevăzute** la art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal.

În același timp, *a fost stabilit că părțile vătămate Vornicescu I., Gori V., Franțuz I., Tiorsa V., Tersa P., Panica S. și martorul Vornicescu Ș., audiați în instanța de apel, au dat aceleași declarații ca și în instanța de fond și care demonstrează nevinovăția inculpaților.*

5. Procurorul în Procuratura de circumscripție Chișinău, Radu Sâli, a declarat recurs ordinar, în care solicită casarea acestei decizii și dispunerea rejudecării cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Recurentul invocă că instanța de apel nu a supus verificării probele acuzării, făcând trimitere unilateral la argumentele apărării pe care le-a pus la baza sentinței de achitare.

Astfel, instanța a evaluat incorect probele acuzării și nu le-a apreciat multilateral și obiectiv, probe care, în cumul, dovedesc cu certitudine vinovăția inculpaților în comiterea infracțiunii incriminate, or, nu s-a expus asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Decizia instanței de apel este neîntemeiată și pasibilă de a fi casată, deoarece este contrară stării de fapt stabilite în baza probelor examinate în cadrul cercetării judecătorești și contravine prevederilor art. 101 alin. (1) Cod de procedură penală că fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu - din punct de vedere al coroborării lor.

Pe lângă aceasta, instanțele de fond și de apel au încălcat și cerințele art. 394 alin. (3) pct. 2) Cod de procedură penală, conform cărora instanța de judecată la pronunțarea sentinței de achitare are obligația de a indica motivele pentru care sunt respinse probele acuzării.

Deci, instanța de apel nu s-a expus, nu a cercetat și nu a apreciat la justa valoare probele acuzării care dovedesc cu certitudine vinovăția inculpaților în comiterea infracțiunii incriminate.

Totodată, din analiza declarațiilor părților vătămate și ale martorilor se constată:

- solicitarea de a merge la muncă părților vătămate a parvenit de la Cojocaru V. și, în unele cazuri, Cojocaru G. și Nedelco V.;

- fiind explicate condițiile de muncă părților vătămate li se promitea de către inculpați, transport, mâncare și cazare gratuit, precum și un salariu între 14.000 – 30.000 ruble pe lună pentru o muncă de normă și surplusuri pentru munca extra normă;

- actele de identificare au fost ridicate de la părțile vătămate de Cojocaru V., și cu 2-3 excepții în declarațiile părților vătămate, care au declarat că cunoșteau că actele erau la sovhoz și puteau liber să le ridice;

- practic toate părțile vătămate au comunicat că achitarea cu ei a fost făcută de Cojocaru V. și că anume ea le-a spus că trebuie să le rețină din salariu care, nicidecum nu a fost cel promis, plata pentru cazare și mâncare;

- mai multe părți vătămate, inclusiv Franțuz D. și Franțuz I., au fost bătuți de fiul lui Cojocaru V. și paznicii de la sovhozul Agronom la indicația acesteia, fiind aplicată forța fizică și față de partea vătămată Luca I. Mai mult, au fost impuși să scrie careva recipise de datorii sub amenințarea că nu le va întoarce pașapoartele;

- majoritatea părților vătămate au declarat că au pretenții materiale deoarece nu li s-a achitat plata promisă, unii renunțând deoarece considerau că nu vor putea încasa nimic.

Astfel, potrivit declarațiilor părților vătămate Vornicescu I., Franțuz I., Tiorsa V., Tersa P., Sarivan I., Panica S., Dimitriu M., Franțuz D., Franțuz I., Mîțu C., Levința A., Cazacu R., Oprea V., Gori V., Ciocan N. și ale martorilor Zlagovan V., Vornicescu Ș., Filip L. și Cojocaru A., inclusiv probele materiale ale acuzării, instanțele de fond și de apel nu au dat apreciere depozițiilor părților vătămate în parte, făcând o generalizare la toate declarațiile luate în ansamblu și aliniate la declarațiile lui Cojocaru V. și Cojocaru G., ignorând faptul că cauza a fost pornită numai după apelarea de către martorul Zlagovan V. la linia fierbinte a Centrului Trafic de Ființe Umane, deoarece fii lui Franțuz D. și Franțuz I., fiind în Federația Rusă, la îndemnul și sub *acoperișul* lui Cojocaru V., au fost bătuți de persoane determinate de ultima să o facă, nu puteau să-și primească actele, fiind impuși de aceasta să scrie recipisă pentru o careva datorie și determinați să lucreze pentru a o întoarce.

Instanțele de fond și de apel eronat tratează faptul că oamenii au lucrat și nu au fost remunerați cum li s-a promis ca pe o lipsă de interes material din partea inculpaților, or, înfracțiunea de trafic, prin recrutarea părților vătămate a început încă în Republica Moldova prin înșelăciune, produsă în momentul când au fost promise condiții foarte avantajoase de muncă, inclusiv transport gratuit, cazare și mâncare, însă o dată cu finisarea lucrului s-a stabilit că totul este cu bani și veniturile au fost net inferioare celor promise. Astfel că și munca care a fost prestată de părțile vătămate se consideră ca forțată și determinată de împrejurările promise și nu de cele reale stabilite.

Totodată, Organizația Internațională a Muncii consideră înșelăciunea doar ca o *cale* spre munca forțată, dar înșelăciunea este adesea folosită și ca procedeu de tinere în situația de muncă forțată. De pildă, angajatorii deseori promet lucrătorilor agricoli să achite salariul după realizarea recoltei, iar constructorilor - după darea în exploatarea a obiectului, dar aceste promisiuni mai târziu nu sunt onorate. Deci, amenințarea și înșelăciunea în mare parte se seamănă. Și una și alta sunt promisiuni verbale aplicate ca să-1 impună pe om să accepte decizia convenabilă, să-și supună comportamentul lui. Însă, înșelarea promite un beneficiu viitor, induce omul în eroare și creează iluzia liberei decizii, pe când amenințarea promite daună, provoacă frică și impune în mod brutal supunere. La fel, în definiția muncii forțate a OIM nu se spune nimic despre vulnerabilitatea victimei. Omul care a nimerit în situație de muncă forțată, în virtutea vulnerabilității sale, nu poate răspunde adecvat sau beneficia de protecția statului (situație dificilă de viață). Vulnerabilitatea victimei care o face să se supună, constituie de asemenea un element al muncii forțate. Referitor la procedeele influențării la etapa recrutării, se atestă că în cazurile examinate niciunul dintre învinuiți nu aplica constrângerea la etapa de recrutare sau transportare. De cele mai multe ori era aplicată înșelăciunea. În cazul când se propunea angajarea în cadrul pieței de muncă oficială (construcții, agricultură, tăierea pădurii ș.a.), recrutorii niciodată nu mințeau privind sfera de muncă, deoarece ei aveau nevoie de oameni cu anumite deprinderi de muncă. Dar ei, de regulă, *înfloreau* descrierea condițiilor de muncă și trai, mărimea salariului, așa încât să-i ademenească cu perspectiva angajării în câmpul muncii. În procesul

recrutării nimeni nu spunea că durata zilei de muncă va fi de 16-18 ore, că vor fi nevoiți să lucreze fără zile de odihnă, vor trăi în încăperi nelocuibile, că vor economisi pe hrană și alte detalii mai puțin atractive despre viitorul loc de muncă și de trai. Înșelăciunea privind achitarea salariului servește, de asemenea, ca un bun procedeu de ținere a lucrătorilor în situație de exploatare. Multe dintre victime la început cădeau de acord să plece la muncă pe 2-3 luni. Dar lucrând acest răstimp și neprimind salariul promis, iarăși și iarăși acceptau să mai lucreze. În final, primeau bani doar pentru drum și noi promisiuni. Deci, toate acestea conduc la ceea ce victimele se adresează la poliție abia peste un an sau doi.

Astfel, motivarea hotărârilor este abstractă și neîntemeiată în raport cu circumstanțele faptice ale cazului, or, instanța de judecată nu a dat o apreciere corectă probelor administrate.

În același timp, instanțele de fond și de apel nu au indicat motivul respingerii probelor acuzării, după cum prevede art. 394 alin. (3) Cod de procedură penală, astfel încât sentința adoptată este nemotivată și ilegală, iar probe acumulate demonstrează cu lux de amănunte vinovăția inculpaților, probele indicând direct că anume ei au săvârșit infracțiunea și nu există niciun dubiu care ar fi putut fi interpretat în favoarea lipsei în acțiunile și/sau inacțiunile inculpaților a existenței faptului infracțiunii.

Instanța de apel a dat prioritate nefondată probelor apărării în detrimentul probelor acuzării care demască acțiunile ilegale ale inculpaților și stabilesc adevărul.

În drept, recursul este întemeiat pe prevederile art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală – instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel, hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția.

6. Judecând recursul ordinar pe baza materialului din dosarul cauzei și argumentelor invocate, Colegiul penal lărgit concluzionează că acesta urmează a fi admis din următoarele considerente.

Potrivit art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, hotărârile instanței de apel pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel inclusiv în temeiul când instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel, când hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția, când motivarea soluției contrazice dispozitivul hotărârii.

Instanța de recurs verifică doar dacă s-a aplicat corect legea la faptele reținute prin hotărârea atacată și dacă aceste fapte au fost constatate cu respectarea dispozițiilor de drept formal și material.

Sub acest aspect, Colegiul penal lărgit atestă că instanțele de fond și de apel au comis următoarele erori de drept.

În primul rând, potrivit art. 384 alin. (3) Cod de procedură penală, sentința instanței de judecată trebuie să fie legală, întemeiată și motivată. Conform art. 325 alin. (1) Cod de procedură penală, judecarea cauzei se efectuează numai în limitele învinuirii formulate în rechizitoriu. Conform art. 385 alin. (1) pct. 1) și 3) Cod de procedură penală, la adoptarea sentinței, instanța de judecată soluționează chestiunile dacă a avut loc fapta de săvârșirea căreia este învinuit inculpatul, dacă faptă întrunește elementele infracțiunii. În corespundere cu art. 101 alin. (1) și (4)

Cod de procedură penală, fiecare probă urmează să fie apreciată din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor. Instanța de judecată este obligată să motiveze în hotărâre admisibilitatea sau inadmisibilitatea tuturor probelor administrate. În corespundere cu art. 394 alin. (3) pct. 2) Cod de procedură penală, partea descriptivă a sentinței de achitare trebuie să cuprindă enunțarea temeiurilor pentru achitarea inculpatului, cu indicarea motivelor pentru care instanța respinge probele aduse în sprijinul acuzării, nefiind admisă introducerea în sentința de achitare a unor formulări ce ar pune la îndoială nevinovăția celui achitat.

În corespundere cu jurisprudența națională, sentința trebuie să corespundă atât după formă, cât și după conținut cerințelor art. 384-397 Cod de procedură penală. Sentința se expune în mod consecvent, astfel ca noua situație să decurgă din cea anterioară și să aibă legătură logică cu ea, excluzându-se folosirea formulărilor inexacte (*Hotărârea Plenului CSJ nr. 22 din 12.12.2005 privind sentința judecătorească, pct. 3., 39., 41.*).

În pofida acestor prescripții legale, potrivit descriptivului și dispozitivului sentinței, instanța de fond (*pct. 1., 2. din decizie*):

a) a constatat în descriptiv mai multe motive de achitare, care se contrazic reciproc și generează diferite consecințe juridice, cum ar fi că: **„vinovăția inculpaților în săvârșirea traficului de ființe umane... nu a fost stabilită, ei urmând a fi achitați de sub învinuirea săvârșirii infracțiunii prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal, pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii..., lipsind latura obiectivă și latura subiectivă a infracțiunii..., din motiv că fapta nu întrunește elemente infracțiunii incriminate”**.

Totodată, în dispozitiv a dispus divergent că inculpații sunt achitați din motiv că: **„fapta nu întrunește elementele infracțiunii”**;

b) nu a judecat cauza în raport cu circumstanțele concrete în fapt și în drept, pentru fiecare episod și parte vătămată separat, cât și cu calificativele **„recrutarea, transportarea, transferul și adăpostirea persoanelor, cu consimțământul acestora, în scop de exploatare prin muncă forțată, prin înșelăciune și abuz de poziție de vulnerabilitate, asupra mai multor persoane și de mai multe persoane”**, invocate în învinuirea formulată inculpaților.

Mai mult, constatarea că: **„organul de urmărire penală nu a desfășurat în detalii motivul – în ce constă interesul material și personal care ar fi dorit să-l obțină sau care l-au obținut inculpații în urma exploatării prin muncă forțată a părților vătămate și care este prejudiciul considerabil cauzat de inculpați părților vătămate”**, nu are suport legal, deoarece dispoziția art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal nu prevede asemenea elemente calificative;

c) doar a trecut în revistă dovezile administrate, dar nu a apreciat fiecare probă separat, din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor, neindicând motivele pentru care a respins versiunile și probele acuzării.

Totodată, concluziile că: **„divergențele între probele acuzării și apărării nu au fost înlăturate nici în cadrul urmăririi penale, nici în ședința de judecată”**, nu corespunde exigențelor prescrise în art. 101 Cod de procedură penală, privind evaluarea și aprecierea probelor administrate în cadrul cauzei penale.

Astfel, prima instanță nu a judecat fondul cauzei în conformitate cu rigorile prevăzute de lege și a adoptat o hotărâre care nu cuprinde motive legale pe care se întemeiază soluția, motivarea soluției contrazicând dispozitivul hotărârii.

În al doilea rând, potrivit art. 414 alin. (1), (5) și (6) Cod de procedură penală, instanța de apel, judecând apelul, verifică legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în baza probelor examinate de prima instanță, conform materialelor din cauza penală, și în baza oricăror probe noi prezentate instanței de apel și se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în apel. Instanța de apel nu este în drept să-și întemeieze concluziile pe probele cercetate de prima instanță dacă ele nu au fost verificate în ședința de judecată a instanței de apel și nu au fost consemnate în procesul-verbal. În corespundere cu art. 419 Cod de procedură penală, rejudecarea cauzei de către instanța de apel se desfășoară potrivit regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță. Conform art. 417 alin. (1) pct. 8) Cod de procedură penală, decizia instanței de apel trebuie să cuprindă temeuriile de fapt și de drept care au dus la respingerea apelului, precum și motivele adoptării soluției date.

Potrivit jurisprudenței naționale, chestiunile de fapt asupra cărora trebuie să se pronunțe instanța de apel sunt: dacă fapta reținută ori numai imputată a fost săvârșită ori nu, dacă fapta a fost comisă de inculpat și în ce împrejurări, Chestiunile de drept pe care urmează să le soluționeze instanța de apel sunt: dacă fapta întrunește elementele infracțiunii, dacă infracțiunea a fost corect calificată, dacă normele de drept procesual și penal au fost corect aplicate. În cazul în care se constată încălcări ale prevederilor legale referitoare la chestiunile menționate, hotărârea instanței de fond urmează a fi desființată, cu rejudecarea cauzei (*Hotărârea Plenumului CSJ a RM din 12.12.2005, nr.22 Cu privire la practica judecării cauzelor penale în ordine de apel*).

Însă, instanța de apel, nu a respectat prescripțiile de drept nominalizate, deoarece, conform descriptivului și dispozitivului deciziei atacate (*pct. 4. din decizie*):

a) nu a reacționat în modul prevăzut de lege asupra erorilor de drept comise de instanța de fond și, repetându-le întocmai, nu a desființat sentința, cu rejudecarea cauzei potrivit regulilor generale pentru examinarea cauzelor în primă instanță, menținând o sentință nemotivată și neîntemeiată legal.

Mai mult, le-a completat, constatând divergent că: **„acțiunile inculpaților nu întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii incriminate..., nici una din probele administrate în cadrul urmăririi penale și cercetate în ședința instanței de fond și de apel nu confirmă vina inculpaților în comiterea infracțiunii imputate..., din probele administrate rezultă cu certitudine lipsa faptelor imputate de acuzare inculpaților.., nu au fost prezentate probe că fapta inculpaților constituie infracțiunea incriminată, iar în ședința instanței de apel acuzarea nu demonstrează vinovăția acestora în săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 165 alin. (2) lit. b), d) Cod penal”;**

b) nu a apreciat fiecare probă separat, din punct de vedere al pertinentei, concludenței, utilității și veridicității ei, iar toate probele în ansamblu – din punct de vedere al coroborării lor, neindicând motivele pentru care a respins versiunile și probele acuzării.

Ori, rezumatul că: *„nu pot fi reținute ca probe care demonstrează vinovăția inculpaților în comiterea infracțiunii imputate nici procesele-verbale ale acțiunilor procesuale, invocate de apelant, deoarece nici una din ele nu indică direct sau indirect că faptele acestora întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii imputate... a fost stabilit că părțile vătămate Vornicescu I., Gori V., Franțuz I., Tiorsa V., Tersa P., Panica S. și martorul Vornicescu Ș., audiați în instanța de apel, au dat aceleași declarații ca și în instanța de fond și care demonstrează nevinovăția inculpaților”*, nu corespunde exigențelor prevăzute în art. 101 Cod de procedură penală, privind evaluarea și aprecierea probelor administrate în cadrul cauzei penale.

c) nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apelul de pe rol și repetate în recursul ordinar, inclusiv asupra celor reproduse la pct. 3. și 5. din prezenta decizie, cât și în felul și esența probatorie în care acestea au fost enunțate (pct. 3., 5. din decizie);

d) și-a întemeiat concluziile pe probe neverificate în ședința de judecată a instanței de apel și neconsemnate în procesul-verbal, cum ar fi declarațiile părții vătămate Gori V., date în instanța de fond, ancheta socială în privința lui Panica S. eliberată la 13.05.2015 de Primăria XXXXXX, XXXXXX, fișa cu privire la traversarea frontierei pe numele lui Cojocarul V. în perioada 01.01.2013-19.06.2015, fișa cu privire la traversarea frontierei pe numele lui Panica S. în perioada 01.11.2014-19.05.2015, copia filelor 2-3, 30-31 din pașaportul lui Panica S., copia carnetului eliberat de către Serviciul Federal de Migrațiune pe numele lui Panica S., eliberat la 11.12.2014, copia ordinului de achitare pentru luna aprilie-mai 2015 pe numele lui Panica S., eliberat de SA „Agronom-Sad”, copia informației de la Serviciul Federal de Migrațiune, copia certificatului eliberat de SA „Agronom-Sad”, declarațiile părților vătămate Tabără I. și Luca I., date în cadrul urmăririi penale, cât și numeroasele corpuri delictive.

Împrejurările expuse atestă în mod lucid că instanțele de fond și de apel nu au judecat cauza penală în condițiile legii, deoarece au adoptat hotărâri care nu cuprind motive legale pe care se întemeiază soluția, motivarea soluției contrazicând dispozitivul hotărârii, că instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel, și că recursul ordinar este întemeiat.

Conform art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală, instanța de recurs casează total hotărârea atacată și dispune rejudecarea cauzei de către instanța de apel, în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Dat fiind că încălcările normelor procedurale specificate, comise de către instanța de apel, constituie erori de drept prevăzute în art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală și care nu pot fi corectate de către instanța de recurs, se impune soluția admiterii recursului ordinar, casării totale a deciziei contestate, și dispunerea rejudecării cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei instanța de apel urmează să țină cont de împrejurările expuse, să înlăture erorile menționate, să judece cauza în strictă conformitate cu legea, și să adopte o hotărâre legală și întemeiată.

7. În conformitate cu art. 434, 435 alin. (1) pct. 2) lit. c), alin. (3) Cod de procedură penală, Colegiul penal lărgit,

DECIDE :

admite recursul ordinar declarat de procurorul în Procuratura de circumscripție Chișinău, Radu Sâli, casează total decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 20 septembrie 2019, în privința inculpaților Cojocaru Varvara XXX și Cojocaru Gheorghe, și dispune rejudecarea cauzei de către aceeași instanță de apel, în alt complet de judecată.

Decizia nu este susceptibilă de a fi atacată, pronunțată integral la 28 februarie 2020.

Președinte

Iurie Diaconu

Judecători

Liliana Catan

Ion Guzun

Dumitru Mardari

Nicolae Craiu